

**בראשית פרק כח פסוק יא**

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא

**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד ב**

יעקב תקן תפלת ערבית - שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה

**משנה מסכת ברכות פרק ד משנה א**

תפלת השחר עד חצות רבי יהודה אומר עד ארבע שעות תפלת המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה תפלת הערב אין לה קבע

**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כז עמוד ב**

תפלת הערב אין לה קבע. מאי אין לה קבע? אילימא דאי בעי מצלי כוליה ליליא - ליתני תפלת הערב כל הלילה! אלא מאי אין לה קבע? כמאן דאמר: תפלת ערבית רשות. דאמר רב יהודה אמר שמואל: תפלת ערבית, רבן גמליאל אומר: חובה, רבי יהושע אומר: רשות. אמר אבוי: הלכה כדברי האומר חובה. ורבא אמר: הלכה כדברי האומר רשות

**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד ב**

ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע - שהרי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה

**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ל עמוד ב**

אמר רב ענן אמר רב: טעה ולא הזכיר של ראש חדש ערבית - אין מחזירין אותו, לפי שאין בית דין מקדשין את החדש אלא ביום

**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד א**

אמר רבי יוחנן: טעה ולא התפלל ערבית - מתפלל בשחרית שתיים

**תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד ב**

אמר רב: תפלת נעילה פוטרת את של ערבית. רב לטעמיה, דאמר צלותא יתירה היא, וכיון דצלי ליה - תו לא צריך. ומי אמר רב הכי? והאמר רב: הלכה כדברי האומר תפלת ערבית רשות! - לדברי האומר חובה קאמר

**תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ד דף ז טור ג ה"א**

קל היקלו עליו משום תעניתו שיהו שבע פוטרות שמונה עשרה

**תלמוד בבלי מסכת שבת דף ט עמוד ב**

אמר אבוי הני חברין בבבלי, למאן דאמר תפלת ערבית רשות, כיון דשרא ליה המיינייה - לא מטרחינן ליה. ולמאן דאמר חובה - מטרחינן ליה? והא תפלת מנחה, דלכולי עלמא חובה היא, ותנן אם התחילו אין מפסיקין. ואמר רבי חנינא: משייתיר חגורו (דף י עמוד א) התם לא שכיחא שכרות, הכא - שכיחא שכרות. אי נמי: במנחה כיון דקביעא לה זימנא - מירתת ולא אתי למפשע, ערבית כיון דכולא ליליא זמן ערבית - לא מירתת ואתי למפשע

**ספר הלכות גדולות סימן א - הלכות ברכות פרק רביעי עמוד מח**

וכי קאמרין דתפלת ערבית רשות הני מילי היכא דלא קבעי לצלויי כלל אבל אי צלי או קבלה עליה שויה עליה כחובה

**סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות**

ואם טעה יחיד ולא הזכיר של שבת בערבית מחזירין אותו ואעפ"י שאמרנו טעה ולא הזכיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו, בערבית דשבת מחזירין אותו, אע"ג דקיימא לן דתפלת ערבית רשות, הני מילי היכי דלא בעי לצלויי דלא מטרחינן ליה, אבל טרח וצלי ולא אדכר, שויה עליה כחובה, ואמרין ליה למהדר צלויי

**אוצר הגאונים מסכת ברכות עמודים סז-ע**

שאלה זו מרב שרירא גאון... תשובה... כולי עלמא בין למ"ד חובה ובין למ"ד רשות מצוה נהו דמצוות תרי אנפי הויאן מנהון. חובה דמאן דלא עביד לה קאים בעון, ומנהון רשות דמאן דעביד לה אית לה שכר כגון מאן דזהיר למעבד צדקות וגמילות חסדים דאית ליה שכר קמיה שמיא וכי מימנע לית עליה עון אלא מאובד שכר לחוד... איתוספא לתפלת ערבית חיזוק כיון דכל ישראל נהיגי בה ורוביהון לא ידעין דרשות ניהו ומאן דלא מצלי לה כפורץ גדר דמי

**ר"ף מסכת ברכות דף יט עמוד א**

תפלת ערבית רשות אמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ורבי יהושע אומר רשות אבוי אומר הלכה כדברי האומר חובה ורבא אמר הלכה כדברי האומר רשות וקיימא לן דהלכה כרבא מיהו הני מילי היכי דלא צלי ליה כלל אבל היכא דצלי ליה לתפלת ערבית כבר שוייה עליה חובה ואי טעי הדר לרישא כדאמרין: אמר רבא טעה ולא הזכיר של ראש חודש בערבית אין מחזירין אותו שאין מקדשין את החדש אלא ביום ושמינן מנה שאם טעה בערבית בשבת או בימים טובים שמחזירין אותו ואמרין נמי טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים והא דברי הכל היא דהא ליכא מאן דפליג ואפילו למאן דאמר רשות חובה היא דליתא אבל מצוה איתא והאידין נהוג עלמא לשוייה כחובה

**תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק א דף ב טור א ה"א**

תני הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו אם כן למה קורין אותה בבית הכנסת אמר רבי יוסי אין קורין אותה בבית הכנסת בשביל לצאת ידי חובתו אלא כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר של תורה

**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד עמוד ב**

אמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת, מצוה לקרותו על מטתו

**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד ב**

ואמר רבי חלבו אמר רב הונא: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה

**טור אורח חיים סימן רלב**

והטעם מפני שתפלת השחר זמנה ידוע בבקר בקומו ממטתו יתפלל מיד קודם שיהא טרוד בעסקיו וכן של ערב בלילה זמנה ידוע בבואו לביתו והוא פנוי מעסקיו אבל של מנחה שהיא באמצע היום בעוד שהוא טרוד בעסקיו צריך לשום אותה אל לבו ולפנות מכל עסקיו ולהתפלל אותה ואם עשה כן שכרו הרבה מאד

**תוספות מסכת ברכות דף כז עמוד ב**

הלכה כדברי האומר רשות - לאו דוקא רשות אלא כדפרישית לעיל (ד' כו.) ולכן נקרא רשות לבטלה עבור מצוה אחרת העוברת

**רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ט הלכה ט**

ואינו חוזר להתפלל בקול רם ערבית לפי שאין תפלת ערבית חובה לפיכך לא יברך ברכות לבטלה שאין כאן אדם שנתחייב בהם כדי להוציאו ידי חובתו

**חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף כז עמוד ב**

תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ורבי יהושע אומר רשות, אמר שמואל הלכה כדברי האומר חובה ורב אמר הלכה כדברי האומר רשות, ופסקו הגאונים ז"ל דהלכה כמ"ד רשות, דתפלה כאיסורי ניהו וקיי"ל כרב באיסורי, ועוד דתפלה דרבנן ובשל סופרים הלך אחר המיקל, וכתב גאון ז"ל דאי צלי לה חדא זימנא שויא עליה כחובה ונוהג בה כל מילי דתפלת חובה

**טור אורח חיים סימן רלז**

ומתפללין הציבור בלחש ואין הש"ץ מחזיר התפלה וכתב הרמב"ם ז"ל הטעם לפי שאינה חובה

**בית יוסף אורח חיים סימן רלז**

ואין השליח ציבור מחזיר התפלה וכתב הרמב"ם הטעם לפי שאינה חובה. בפ"ט (תפלה ה"ט) וסיים וכתב לפיכך לא יברך ברכה לבטלה שאין כאן אדם שנתחייב בהם כדי להוציאו ידי חובתו וכן כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' קפג וח"ג רפ"ח) וכתב עוד ואפילו לדברי הגאונים שאמרו שאם התפלל פעם אחת קבלה עליו חובה אם התפלל בקי הוא ואין שליח ציבור מוציאו ואם אינו בקי ולא התפלל פטור הוא

**שולחן ערוך אורח חיים סימן רלז**

אין שליח צבור חוזר התפלה בתפלת ערבית

**משנה ברורה סימן רלז**

אין שליח צבור וכו' - שאין תפלת ערבית חובה רק מצוה ולא נתחייב בה אדם שיצטרך הש"ץ להוציאו ידי חובתו [רמב"ם] ואפילו האידינא דקבעוה חובה מ"מ לא אלים מנהגא לשויה חובה כדי לאטרומי צבורא להחזיר הש"ץ התפלה